

DIDACTIC COMMUNICATION IN THE ERA OF "DIGITAL NATIVES"

COMUNICAREA DIDACTICĂ ÎN ERA „NATIVILOR DIGITALI”⁵

¹Lucia CEPRAGA, dr.

Email: cepragalucia@gmail.com

²Svetlana BÎRSAN, dr.

Email: s.birsan08@gmail.com

^{1,2}Academia de Studii Economice din Moldova

MD-2005, Republica Moldova, Chișinău, str. Mitropolit Gavriil Banulescu-Bodoni 61,

Tel.: (+373 22) 22 41 28, www.ase.md

Abstract. The integration of higher education graduates in the dynamic fields and activities on the labor market is a premise for the continuous training of teachers in university education. The topicality of communication is derived from the fact that the teacher is forced by the laws of life and nature to adapt their teaching methods. In traditional cognitive psychology, knowledge / learning are seen as a kind of processing. However, the true importance of the type of teaching-learning-assessment, which combines traditional pedagogical methods with modern ones, has its potential. This way of learning is an opportunity to create experiences that can provide the right type of teaching-learning at a certain time, place and for a certain student not only in the auditorium, but also in extra-curricular activities. Today, more than ever, we feel the lack of a corroborative, proactive generation with critical thinking. Therefore, the content of courses and teaching activities must develop students' ability to act in solving various problems through: critical thinking, logical thinking, experimentation and creativity, project work (teamwork).

Teamwork learning takes time. A well-designed collective project-based learning unit should have a clear set of knowledge that takes time to discover. Students should have a very clear direction, which defines expectations, responsibilities, processes and timing activities. Essentially, what requires more preparation time is rewarded with learning outcomes.

The wisdom of tradition can and must be combined with modern technological solutions.

Keywords: higher education, PBL, educational process, dynamics, globalization, digital age, communication, information technologies, teaching-learning-assessment process, dialogue, group activity, project, teacher.

JEL CLASIFICATION: A20, A23, A30,

Trăim în secolul XXI, iar generația care îl reprezintă este o provocare continuă pentru practicile educaționale. Este vorba despre globalizare, despre invazia tehnologiei, dinamica pieței muncii, fenomenul imigrației și multe alte probleme. Spațiile digitale sunt habitate naturale ale tinerilor de azi atât în timpul lor liber, cât și în timpul orelor de curs. Cu toate acestea, studiile demonstrează că tehnologiile digitale contribuie la creșterea calității lecțiilor doar în măsura în care profesorii reușesc să le integreze armonios în activitatea didactică. [1]

Integrarea absolvenților din învățământul superior în domeniile și activitățile dinamice de pe piața muncii reprezintă o premiză pentru formarea continuă a cadrelor didactice din învățământul universitar. Profesorul este constrâns de legile vieții și ale naturii să-și adapteze metodele de predare pentru a elimina învățarea prin memorare. În psihologia cognitivă tradițională, cunoașterea/învățarea este văzută ca un fel de procesare, adică, aceasta va atinge cote cu atât mai înalte, cu cât mintea studentului va fi programată cu ajutorul cât mai multor strategii meta-cognitive. Or, cunoașterea trebuie înțeleasă în termeni de învățare a folosirii instrumentelor culturale.

Utilizarea tehnologiilor moderne face parte din evoluția naturală a învățării și a nevoilor studenților. Integrarea acestora în procesul tradițional de predare-învățare-evaluare este o oportunitate de a integra inovațiile tehnologice cu interacțiunea și implicarea oferite de modul tradițional de cunoaștere. Nu este un proces facil, dar dificultățile pot fi depășite având în vedere potențialul acestui tip de cunoaștere. Studenții din ziua de azi sunt diferiți de generațiile precedente. Majoritatea acestora, mai ales în mediul urban, au deja ca rutină folosirea internetului și a emailului, a sms-urilor sau a rețelelor de socializare. Acest tip de comunicare se face simțit și în modul lor de a învăța. Chiar dacă

⁵Termen propus de autorul american Marc Prensky, în articolul *Digital Natives, Digital Immigrants*,

profesorul folosește sau nu în procesul de învățare tehnologiile informației și ale comunicării, studenții vor utiliza cu siguranță mijloacele moderne de informare ca sprijin pentru teme. Comunicarea scurtă sau abreviată de tip *chat* sau *sms* se face simțită deja la nivelul standardelor gramaticale și ale ortografiei. Ne dorim noi sau nu, dar când se schimbă contextul de viață, intervin schimbări și în modul în care studentul învață. [4]

Adevărata importanță a tipului de predare-învățare-evaluare care combină metodele pedagogice tradiționale cu cele moderne ține de potențial. Această modalitate de învățare este o oportunitate în a crea experiențe care pot furniza tipul de predare-învățare potrivit într-un anumit moment, loc și pentru un anumit student nu numai în auditoriu, dar și în activitățile extra curriculare. Tipul acesta de învățare ar putea deveni global, ar putea transcede granițele formale ale țărilor și, respectiv, ar aduce împreună grupuri de studenți din culturi și meridiane diferite.

În acest context, studenții trebuie să demonstreze participare activă la toate activitățile didactice și colaborative la care sunt solicitați, să manifeste solidaritate în cadrul acelor echipe de lucru ce necesită eforturi complexe.

Urmărind de ceva timp comportamentul și deschiderea ambilor actori implicați în procesul educațional din Republica Moldova, am constatat un oarecare dezinteres, pasivitate, demotivare în ceea ce privește deschiderea spre implicare, spre schimbare.

Cadrele didactice, cumva, aruncă piatra în grădina studenților, imputându-le neimplicare, iresponsabilitate, lipsă de atitudine, iar studenții, viceversa, ținesc în activitatea neutră, rece a unor cadre didactice. Susținem că, într-o oarecare măsură, fiecare parte are dreptate în felul său. Nodul gordian în ambele cazuri îl constituie situația socio-economică și politică din RM. Dar și așa, profesorul îndeplinește o profesiune de o deosebită importanță, cea care asigură formarea și pregătirea personalității tinerelor generații și pregătirea lor profesională în cadrul instituțiilor de învățământ, strâns legate de viață, de activitatea socioprofesională, morală și cetățenească, precum și cultivarea valorilor individuale, umane, de grup, naționale, universale. Totodată, profesorul trebuie să se simtă liber să răspundă noilor tehnologii critic, dar, în același timp, creativ și sub nicio formă nu poate să ignore acest aspect, dacă vrea să comunice eficient cu studenții.

S-ar putea, ca la prima vedere, aceasta să pară o idee teoretică. Posibil. Însă chiar în cadrul ultimului examenelor la Arta Comunicării și Etică Profesională, studenții au identificat ca problemă cota parte mică de educație socio-culturală. Totodată, ei au remarcat necesitatea sporită de a fi formați prin prisma competențelor socioculturale și atitudinal-naționale. Or, au susținut ei, profesorii le transmit informații teoretice, pe alocuri chiar foarte multe, dar rămâne în umbră componenta valorică în educație. Studenții care au realizat anumite cercetări de grup au mai menționat că uneori cadrele didactice nu manifestă deschidere față de opiniile lor, nu li se permite să-și expună propriile viziuni, nu sunt acceptați ca indivizi cu propriile nevoi de educare etc.

Pornind de la cele menționate mai sus, precum și în temeiul ultimelor formări la Universitatea din Aalborg, Danemarca, am considerat necesar de a aminti, prin intermediul acestei manifestări, că stilul de predare și abordare a teoriei și a aplicațiilor practice trebuie să-i motiveze pe studenți să participe activ și cu plăcere la activitățile de învățare; profesorul trebuie să înlocuiască prelegerile plictisitoare, eventual, cu un dialog pe care îl lansează studenților în timpul unui curs sau în clasa unde au loc activități didactice; conținutul cursurilor trebuie să includă atât teorie (concepte, termeni, metode, tehnici etc.), cât și aplicații și exemple practice pentru acumularea de cunoștințe și competențe; ponderea între teorie și practică fiind prezentă și la evaluarea finală (examen sau proiect). Așadar, în era digitală în care trăim, paradigma cunoașterii trebuie să fie una a dialogului, iar educația să meargă dincolo de instrumentele culturale specifice. Dezvoltarea educației în direcția dialogului nu poate fi decât rezultatul unui mod de predare-învățare-evaluare la un nivel de conceptualizare mai ridicat decât în trecut. Din motivul că dialogul presupune deschidere, lărgire a orizontului și profunzime, acest mod de învățare este atât o direcție individuală pentru student, cât și una socială. Dezvoltarea gândirii creative poate fi promovată prin omiterea unor factori de constrângere și încurajare a schimbului de perspective între studenți. În tradiția socioculturală, tehnologiile

informaționale și de comunicare sunt definite ca mijloc de mediere pentru cunoaștere, iar din perspectivă dialogică, sunt văzute ca mijloc de deschidere, adâncire și lărgire a spațiilor de dialog. Nu trebuie să uităm că învățarea nu presupune doar acumulare de cunoștințe, ci creștere, îmbogățire, evoluție. „Educația tradițională și testarea standardizată nu respectă, în general, cerințele secolului 21, care constau din cerințele externe ale locului de muncă și cerințele interne, cum ar fi nevoile individuale ale cursanților. În plus, există o gamă largă de cursanți, inclusiv studenți cu performanțe slabe și studenți cu nevoi educaționale speciale, a căror instruire necesită metode inovatoare”. [3]

Astăzi, mai mult ca oricând, resimțim lipsa unei generații coroborative, proactive, cu o gândire critică. De aceea, conținutul cursurilor și activitățile didactice trebuie să dezvolte studenților capacitatea de a acționa în rezolvarea diverselor probleme prin: gândirea critică, gândirea logică, experimentul și creativitatea, lucrul la proiecte (lucrul în echipă). Or, tinerii noștri, evident nu toți, dar mulți dintre ei, nu pot lucra în echipă. Studenții nu reușesc să facă anumite concesii, nu sunt deschiși spre opiniile colegilor, nu vor să accepte și să dea valoare altor viziuni, considerându-le relevante doar pe cele pe care înșiși le propun (am constatat acest lucru deja câțiva ani la rând, când s-au destrămat grupurile din cauza lipsei de comunicare, de colaborare între membrii echipelor ce realizau cercetări de identificare a problemelor de comunicare în ASEM, dar și a soluțiilor corespunzătoare).

În context, remarcăm nevoia de a reconceptualiza rolul profesorului în procesul de predare-învățare-evaluare. Astfel, cadrul didactic nu trebuie să le transmită studenților exhaustiv informații teoretice, practice, răspunsuri sau soluții de-a gata cu privire la subiectul supus cercetării. Este mult mai eficient să monitorizezi, să ghidezi parcursul lor de învățare, de cercetare etc. Or, studentul, prin analiză, prin gândire critică, descoperă însuși soluții etc. Am admirat de fiecare dată, chipul studenților, care învață conform metodologiei PBL, atunci când și-au prezentat produsele ce vin să soluționeze anumite probleme identificate tot de ei pe parcursul cercetării.

Adevărat, ghidarea sau supervizarea reclamă cadrul didactic un efort sporit în ceea ce privește pregătirea materialelor didactice, responsabilizarea studenților, interactivitate în prezentare și dialog.

În plus, prezentarea unui curs trebuie să se realizeze cu mijloace moderne (slide-uri de tip power point sau prezi, simulări, utilizarea de produse software specializate în calcule, reprezentări etc.). Dar un bun orator nu are nevoie de o prezentare complicată din punct de vedere tehnic. Este mult mai important ca aceasta să fie atractivă prin idee, mod de structurare și grad de interactivitate. O prezentare trebuie să-l facă pe student, în primul rând, să gândească. Aceasta nu trebuie să fie doar o înșiruire rapidă și amețitoare de slide-uri. Pentru a avea un caracter interactiv și pentru ca studenții să participe la un dialog în care să poată contribui cu idei privind subiectele abordate, contrar obiceiurilor de predare prin prelegeri, este mult mai eficientă metoda prin care studenții sunt invitați de către profesor să formuleze întrebări privind subiectele dezbătute și explicate la curs.

Studenții trebuie să aibă o preocupare permanentă în găsirea de motivații pentru a participa la cursuri și la toate activitățile didactice care decurg din curriculum.

Recomandăm consultarea și utilizarea resurselor educaționale recomandate de profesor atât pentru teorie, cât și pentru elaborarea aplicațiilor practice; studenții trebuie să aibă o participare activă la toate activitățile colaborative la care sunt solicitați, să manifeste solidaritate în cadrul acelor echipe de lucru ce necesită eforturi complexe; să contribuie la eliminarea neînțelegerilor diverselor concepte prin formularea de întrebări adecvate atunci când se află în dialog cu profesorul sau cu colegii.

Referitor la diversitatea rolurilor pe care le poate exercita profesorul în literatura de specialitate se atestă mai multe roluri ale unui profesor modern:

- *Profesorul, ca expert al actului de predare-învățare*: el poate lua decizii privitoare la tot ceea ce se întâmplă în procesul de învățământ.
- *Profesorul, ca agent motivator*, declanșează și întreține interesul, curiozitatea și dorința lor pentru activitatea de învățare.
- *Profesorul, ca lider*, conduce un grup de studenți, exercitându-și influența asupra principalelor fenomene ce se produc aici. Este un prieten și confident al elevilor, un substitut al părinților, obiect de afecțiune, sprijin în ameliorarea stărilor de anxietate.

- *Profesorul, în ipostază de consilier*, este un observator sensibil al comportamentului elevilor, un îndrumător persuasiv și un sfătuitor al acestora.
- *Profesorul, ca model - prin întreaga sa personalitate*, prin acțiunile, comportamentul său este un exemplu pozitiv pentru studenți.
- *Profesorul, ca profesionist reflexiv*, se străduiește tot timpul să înțeleagă și să reflecteze asupra întâmplărilor inedite din grupă, să studieze și să analizeze fenomenele psihopedagogice cu care se confruntă.
- *Profesorul, ca manager*, supraveghează întreaga activitate din sală, asigură consensul cu ceilalți profesori și cu ceilalți factori etc. [4]

Profesorul își asumă deci o multitudine de roluri, a căror exercitare este dependentă de personalitatea lui. Așadar, profesorul încetează să mai fie un transmițător de cunoștințe, devenind un facilitator, un sfătuitor (consilier) al învățării. Profesorul provoacă, organizează și stimulează situațiile de învățare. Studenții sunt conduși către autoînvățare și sunt motivați să planifice independent și colectiv, să implementeze și să evalueze procesul de învățare.

Deci, rolul profesorului este:

- ⇒ să pregătească meticulos procesul de învățare;
- ⇒ să răspundă întrebărilor studenților pe tot parcursul derulării proiectului;
- ⇒ să ghideze studenții să învețe ei înșiși și să formuleze corect întrebări;
- ⇒ să încurajeze studenții să-și autoevalueze munca;
- ⇒ să acorde o atenție specială cooperării, organizării sarcinilor și metodologiilor de lucru în echipă, fiind într-o comunicare permanentă cu studenții.[5]

Pentru studenții obișnuiți cu experiențele școlare tradiționale, munca în echipă și prezentarea unui proiect comun ca produs final presupune o transformare de la respectarea unor ordine pentru desfășurarea activităților la orientarea propriilor activități de învățare; de la memorare și repetare la descoperire, integrare și prezentare; de la ascultare și reacție la comunicare și asumarea responsabilității; de la cunoștințe la fapte, de la termeni și conținuturi care servesc la înțelegerea proceselor; de la teorie la aplicarea teoriei; de la dependența de profesor la puterea de a lua decizii.

Învățarea bazată pe lucru în echipă necesită timp, acest aspect fiind de multe ori un motiv de îngrijorare pentru mulți profesori care fac trecerea la acest tip de abordare a curriculumului. O unitate de învățare bazată pe un proiect colectiv, bine concepută, ar trebui să aibă în mod clar stabilit ce cunoștințe merită timp pentru a fi descoperite. Concentrându-se pe ideile importante, care au o valoare durabilă, dincolo de sala de curs, studenții devin în mod activ implicați și autonomi în luarea deciziilor și orientarea propriilor acțiuni – ei gândesc și produc la un nivel superior. Pentru a preda din control studenților, menținând în același timp standardele și rigoarea necesare, proiectele de echipă trebuie să fie planificate până la cel mai mic detaliu. Studenții trebuie să aibă o direcție foarte clară, prin care sunt definite așteptările, responsabilitățile, procesele și calendarul activităților. În mod esențial, ceea ce necesită mai mult timp de pregătire, are drept răsplată rezultatele învățării.

Înțelepciunea tradiției poate și trebuie să fie combinată cu soluțiile tehnologice moderne.

Referințe bibliografice:

1. STAN, Diana-Maria. *A fi profesor în era digitală*. [online], [citată 20.09.2020]. Disponibil: <https://www.elearning.ro/a-fi-profesor-in-era-digitala>
2. CÂRJA Mihai. Proiectul, metodă alternativă de evaluare. În Revista Educației „Edict”, 2018. ISSN:1582-909X [online], [citată 20.09.2020]. Disponibil: <https://edict.ro/proiectul-metoda-alternativa-de-evaluare/>
3. HABOK Anita, NAGY Judit. *In-service teachers' perceptions of project-based learning* [online], [citată 20.09.2020]. Disponibil: <https://springerplus.springeropen.com/articles/10.1186/s40064-016-1725-4>
4. DANDARA Otilia et al.. Guide for PBL pedagogical training curricula and programmes. Aalbourg, 2019, p. 66-67. EPP-2015-1-561 884, DK-EPPKA2-JP-CBHE
5. DANDARA Otilia, Lucia Cepraga, Elena Gogoi [et al.]. *Învățarea bazată pe probleme (PBL): Ghid metodologic pentru cadrele didactice din învățământul superior*, p. 69 – Chișinău: CEP USM, 2020. ISBN 978-9975-149-92-1.